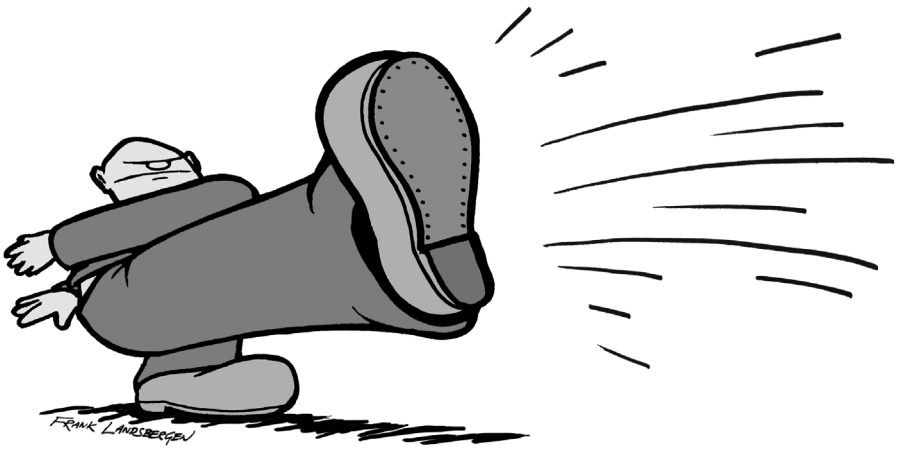

KIDS, KOFFIETJES & COMFORTZONE

/instituut voor
de Nederlandse
taal/

Vivien Waszink & Laura van Eerten

KIDS

KOFFIETJES

COMFORTZONE

WAAROM
TAAL SOMS
IRRITANT IS

A
U
P

A
U
P

Amsterdam
University
Press

Ontwerp omslag en binnenwerk: Xpair
Illustratie pagina 2: Frank Landsbergen

ISBN 978 94 6372 710 5
e-ISBN 978 90 4854 374 8
NUR 610

Uitgeverij AUP is een imprint van Amsterdam University Press.

© V. Waszink & L. van Eerten / Amsterdam University Press BV., Amsterdam 2018

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

INHOUD

WEG MET DAT WOORD!	9
Thema's in het boek	13
Te pas en te onpas	19
En dan nog even dit	22
1. KIDS, ME-TIME EN SELFIE	25
Engels als influencer	27
De impact van de computer	28
Engels is hip	32
All over the place	39
Emmer, straat en toilet	43
So...	45
PASSIE - Griet Op de Beeck	47
2. IN JE KRACHT STAAN, EEN BIJLAATJE INPLANNEN EN SCRUMMEN	49
Kantoortaal?	50
Proactief pijnpunten escaleren	52
Van ja maar naar ja en	55

Updates gescheduled	59
De jaarrekening anders aanvliegen	64
Jongens, nu even centraal	67
WORTELTJES OP EEN BEDJE VAN SPREI - Patrick Van Gompel	69

3. WIJNTJES, COLLEGAATJES EN GROENTJES 71

Jeetje, wat veel woordjes!	73
Schattig én irritant	76
Mannetjes en vrouwtjes	79
Gezellig op een terrasje in het zonnetje	82
Verkleinwoordjes in restaurantjes	85
Een buikje? Helemaal niet zo erg!	88
Kortom	89
JEUKTAAL - Marc van Oostendorp	90

4. OMG, HOE CHILL IS DAT?! ECHT HE! 93

Die fissa is gaande	96
Van onwijs gaaf tot pittig dom	99
Bitches, jonkoes en tollies	101
Dit is hoe wij rollen	113
Leuk is anders	114

**Ergeren? Dat mag. Maar het is allemaal
niet zo erg ...** 116

DE PAARDEBLOEM - Frank van Pamelan 118

5. HUN IRRITEREN ZICH AAN ME MOEDER 121

Drie erge fouten volgens Weg met dat woord! 122

Logisch, die fouten 134

Taalnazi of taalhippie? 135

Dus... 137

WEG MET DIE ERGERNIS? 139

BEDANKT! 140

Bronnen 143

WEG MET DAT WOORD!

Het einde van het jaar is traditioneel de tijd van de lijstjes en de (woord)verkiezingen. Uitgeverij Van Dale en het Genootschap Onze Taal roepen jaarlijks een *Woord van het Jaar* uit, een (nieuw) Nederlands woord dat het voorbije jaar het beste representeert. In 2017 werd *appongeluk* ‘ongeluk waarbij een betrokken verkeersdeelnemer tijdens het ongeval aan het appen was’ het *Van Dale Woord van het Jaar* in Nederland, en in Vlaanderen *koesterkoffer* ‘koffer met tastbare herinneringen om een jong gezin te steunen na het verlies van een kind’. Bij Onze Taal ging de eer naar *plofklas*: een overvolle klas op school. In 2013 besloten we vanuit het Instituut voor de Nederlandse Taal (INT) ook een woordverkiezing te organiseren, maar met een andere insteek. “Wat als wij nu eens vragen welk woord mensen het irritantst vinden?” stelde taalkundige Tanneke Schoonheim, onze collega, voor. We draaiden het dus om: welk woord willen we in het nieuwe jaar juist niet meer horen? De eerste editie van *Weg met dat woord!* was een feit.

We deden een oproep en nodigden Nederlanders en Vlamingen uit om hun grootste taalgernissen in te sturen, met een motivering erbij. Woorden wegstemmen dus. Na een week stelden we uit die inzendingen een top tien samen van de meest ingestuurde woorden, waarna de deelnemers vervolgens weer een week de tijd kregen om te stemmen op het lijstje. Het woord (of de woordcombinatie) met de meeste stemmen werd uitgeroepen tot winnaar, of misschien beter: ‘verliezer’, van de verkiezing. De verliezers van *Weg met dat woord!* waren achtereenvolgens *kids* (2013), *oudjes* (2014), *me* (i.p.v. *mijn*) (2015), *diervriendelijk vlees* (2016) en *genderneutraal* (2017).

De verkiezing beleefde een vliegende start. In die eerste editie kregen we al meteen ruim achthonderd woorden toegestuurd, met soms hele betogen erbij waarom ze zouden moeten verdwijnen. *Participatiesamenleving* was er zo een. Een woord dat koning Willem-Alexander noemde in de troonrede

en waarvan niemand precies wist wat het betekende, behalve dat het iets met bezuinigingen te maken had: “Een akelig eufemisme voor: zoek het zelf maar uit!” schreef een inzender bozig. Ook *dagdagelijks* ‘dagelijks, alledaags, gewoon’ waren mensen liever kwijt dan rijk. “Overbodig woord” en “Dagdagelijks is niet meer dan stotteren”, vonden de erge-
raars. *Weg met dat woord!* werd een plek waar mensen hun ei kwijt konden over dat ene woord dat ze, soms al jarenlang, zo verschrikkelijk vonden. Lekker mopperen op irritante taal. Mensen vonden het heerlijk. Wijzelf trouwens ook. Wat hebben we gelachen om de grappige inzendingen die ertussen zaten! En het gaf een mooi beeld van allerlei soorten taalergernissen. Daarover straks meer.

Na dat eerste succesvolle jaar besloten we de verkiezing jaarlijks te herhalen. Er kwam een speciale verkiezingswebsite (wegmetdatwoord.org) en een Facebookpagina (facebook.com/wegmetdatwoord). In 2017 maakten we aparte stemlijsten voor Nederland en Vlaanderen, omdat de ergernissen soms toch wat bleken te verschillen. *Participatiesamenleving* is bijvoorbeeld een typisch Nederlands ergerwoord, en *dagdagelijks* hoor je dan weer meer in Vlaanderen.

De verkiezing kreeg langzamerhand steeds meer aandacht in de media, onder andere in de Nederlandse tv-programma’s *De Wereld Draait Door*, *EditieNL* en *Koffietijd*. Ook op de radio was *Weg met dat woord!* een veelbesproken onderwerp. In Nederland waren we traditiegetrouw te horen op NPO Radio 2 bij *Eldom* in de *Ochtend* en op NPO Radio 1 in het *Radio 1 Journaal*. In Vlaanderen werd de verkiezing vaste prik in het programma *Hautekiet* op Radio 1.

Maar na vijf jaar was het klaar. Sommige woorden zoals *kids*, *papadag* en *dagdagelijks* werden elk jaar opnieuw ingestuurd. Het samenstellen van een representatieve top tien werd mede daardoor steeds ingewikkelder. Doordat *Weg met dat woord!* meer bekendheid kreeg, gingen ook ‘actiegroepen’ er gebruik van maken om aandacht te vragen voor bepaalde onderwerpen,

bijvoorbeeld dierenleed. Vorig jaar moest *dolfnarium* ineens weg, en ook *humaan slachten* scoorde hoog. In 2014 mobiliseerden activisten uit Tilburg al hun vrienden om vooral *stadsverwarming* weg te stemmen, want dat was eigenlijk ‘stadsverarming’. De verkiezing leek soms meer op een maatschappelijk debat en echte woordergernissen raakten wat op de achtergrond. Dat blijkt ook wel uit de verliezer van Nederland uit 2017: *gender-neutraal*. Sommige deelnemers schreven dat ze het woord zelf lelijk vonden (“Lelijke samenvoeging van Engels en Nederlands woord. Het moet zijn: ‘geslachtsneutraal’.”), maar meestal ging het de inzenders toch om de inhoud: “Je bent nu eenmaal man of vrouw”, stuurden velen als argumentatie in. Een ongelukkige uitslag, vonden wij. Ook al ging het hier om een woordverkiezing, als mensen massaal *genderneutraal* wegstemmen wordt daar toch een bepaalde groep mee gekwetst. Er ontstond dan ook kritiek: moet je als gewaardeerd en onafhankelijk taalinstituut wel taalergernis stimuleren met zo’n verkiezing? Een terechte vraag die ons ook al vanaf het begin bezighield. Uiteraard is het nooit onze bedoeling geweest om woorden daadwerkelijk te verbieden of te schrappen uit het woordenboek, dat kan ook helemaal niet. Maar we merkten dat mensen de verkiezing soms iets serieuzer namen dan wijzelf (in 2017 werd *kids*, de verliezer van 2013, nog steeds heel vaak ingestuurd “omdat het nog steeds niet weg is helaas”). Dit alles bij elkaar heeft ons doen besluiten om met de verkiezing te stoppen.

Vijf jaar *Weg met dat woord!* heeft ons naast een hoop plezier ook heel veel informatie over taalergernissen opgeleverd. Veel meer dan wat we met een grappige verkiezing aan het einde van het jaar konden laten zien. En daarom is er dit boek, want taal is meer dan lijstjes. In *Kids, koffietjes & comfortzone* bespreken we de duizenden ingestuurde woorden uit Nederland en Vlaanderen en proberen we ze in te delen. We gaan vooral ook dieper in op die taalergernissen. Want waarom is taal soms zo irritant?

VERKIEZINGSUITSLAGEN 2013-2017

UITSLAG 2013

- 1. kids (40%)***
Engels voor *kinderen*.
“Hip doen waar het niet nodig is.”
- 2. yolo (14%)**
You only live once.
“Klank en onverschilligheid.”
- 3. swag (11%)**
Zelfverzekerd(e houding).
“Niemand weet wat het betekent.”
- 4. participatiesamenleving (7%)**
Samenleving waarin iedereen participeert (vooral in Nederland).
“Een akelig eufemisme voor: zoek het zelf maar uit!”
- 5. selfie (7%)**
Zelfportret met mobiele telefoon.
“Mooi woord, maar geen Nederlands.”
- 6. dagdagelijks (6%)**
Dagelijks, alledaags, gewoon (vooral in Vlaanderen).
“Bestaat er ook weekwekelijks?”
- 7. confederalisme (6%)**
Statenbond, verbond (vooral in Vlaanderen).
“Magisch woord zonder magie.”
- 8. papadag (5%)**
Dag waarop papa voor de kinderen zorgt.
“Vader ben je iedere dag!”
- 9. absoluut (2%)**
Zeker, inderdaad.
“Dooddoener.”
- 10. crisis (2%)**
Periode van economische teruggang.
“Tijd voor positieve verandering.”

* Percentage stemmen